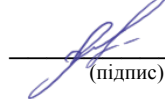

Міністерство культури та інформаційної політики України
Закарпатська академія мистецтв
Кафедра декоративно-прикладного мистецтва

«ПОГОДЖУЮ»

Проректор з навчальної роботи

(підпис)

Бокшан А.М.

“12” серпня 2022 р.

СИЛЛАБУС
ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА»
ОПП «Дизайн» / ВК 1.3

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Ступінь	Магістр
Спеціальність	022 Дизайн
Статус дисципліни	Вибіркова
Рік викладання / семестр	2022-2023 н.р. / 1-й рік підготовки, 2 семестр
Обсяг дисципліни (кредити/години)	3 ЄКТС / 90 годин, з них 34 аудиторних
Мова викладання	Українська
Форма контролю	Екзамен
Викладач	Приймич Михайло Васильович, д-р мистецтвознавства
e-mail	mpyuytych@yahoo.com
Інформація про консультації	Очне / Онлайн (за потреби)

Силабус навчальної дисципліни «Філософія мистецтва» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 022 Дизайн (ОПП «Дизайн») / Укладач: Приймич М.В. – Ужгород ЗАМ, 2022 – 14 с.

Розробник: д-р мистецтвознавства, доцент Приймич М.В.

Розглянуто й затверджено на засіданні кафедри декоративно-прикладного мистецтва

від «12» серпня 2022 року, протокол №1.

Схвалено Вченою радою Закарпатської академії мистецтв

від «12» серпня 2022 року, протокол №1.

© Приймич М.В., 2022 рік

© Закарпатська академія мистецтв, 2022 рік

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета й завдання навчальної дисципліни.	5
3. Компетентності та програмні результати навчання з дисципліни	5
4. Програма навчальної дисципліни.....	6
5. Зміст лекційного матеріалу	7
6. Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти	9
7. Контроль навчальної роботи здобувачів вищої освіти.....	10
8. Оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти.....	11
8.1. Розподіл балів, що присвоюються з дисципліни.....	11
8.3. Критерії оцінювання знань здобувача вищої освіти.....	11
9. Політики курсу	12
10. Інформаційно-методичне забезпечення дисципліни	13
10.1. Методичне забезпечення	13
10.2. Рекомендована базова література	13
10.3. Рекомендована допоміжна література.....	13
10.4. Інформаційні ресурси	14

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Спеціальність / ОПП	022 Дизайн / ОПП «Дизайн»	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Рік підготовки	2022-2023	2022-2023
Семестр	II семестр	II семестр
Кількість кредитів	3	3
Модулів	1	1
Змістових модулів	4	4
Загальна кількість годин	90	90
Кількість аудиторних годин	34	8
лекції	32	6
практичні / семінарські заняття	2	2
самостійна / індивідуальна робота	56	82
Кількість аудиторних годин на тиждень у середньому	2	-
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: «Філософія мистецтва» передбачає засвоєнню здобувачами теоретичних основ філософії у контексті розгляду проблем мистецтва та закономірностей його розвитку. Дисципліна спрямована на цілісне розуміння мистецтва як такого та впливу способу мислення суспільства на форми та принципи художньої виразності, допомагає розумінню здобувач вищої освіти загального культурного контексту творчості.

Завдання навчальної дисципліни: Ознайомити здобувачів вищої освіти з домінуючими ідеями у суспільстві та вказати можливі шляхи користуватися і розрізняти сучасні ідеї у філософії та мистецтві.

Знання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- філософські та мистецькі категорії;
- аналізувати тенденції у розвитку сучасного мистецтва;
- володіти базовими знаннями з мистецтва і мистецтвознавства
- особливості й закономірності створення стилістичних форм;
- інтерпретувати ідеї теоретиків мистецтвознавства;

вміти:

- використовувати одержані знання при власних відповідях;
- виробити власну позицію у ставленні до дійсності і мистецтва;
- на практиці застосовувати знання отримані за роки навчання.

Методи навчання: словесні (лекція, фронтальне пояснення); наочні (демонстрація практичних зразків); практичні (практичні вправи, індивідуальний контроль, власний приклад); самостійна робота.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Шифр за ОПП	Загальні та спеціальні компетентності	Очікувані результати навчання з дисципліни
ВК 1.3.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу інформації.	Визначати естетичні проблеми дизайнерських шкіл та напрямків з урахуванням генезису сучасного художнього процесу в дизайні; Мати синтетичне уявлення щодо історії формування сучасної візуальної культури, зокрема в контексті культури краю.
ВК 1.3.	Здатність розуміти і використовувати причинно-наслідкові у розвитку дизайну та сучасних видів мистецтва.	
ВК 1.3.	Володіння теоретичними і методичними засадами навчання на інтегрованими підходами до фахової підготовки дизайнерів; планування власної науково-педагогічної діяльності.	
ВК 1.3.	Здатність застосовувати методологію наукових досліджень на теоретичному та практичному рівнях	

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Філософія і мистецтво – категорії і поняття:

Тема 1. Філософія, її предмет, зміст та функції у суспільстві. Завдання філософії мистецтва.

Тема 2. Поняття мистецтво та його еволюція. Проблема людини та її світогляду у філософії та мистецтві.

Тема 3. Художнє і його особливості. Цілі мистецтва та його аудиторія. Питання інтерпретацій (Й. Зедельмаєр).

Тема 4. Філософські та мистецькі ідеї античності (погляди Сократа, Платона, Арістотеля).

Змістовий модуль 2. Християнство як чинник формування європейського мислення та початки модерного мислення:

Тема 5. Середньовічна художня практика та ідеї патристики, схоластики (Квінт Тертулліан, Василій Великий, Григорій Богослов, Аврелій Августин, Йоан Золотоустий, Тома Аквінський). Феномен ікони.

Тема 6. Неоплатонізм та арістотелізм у філософії та мистецтві епохи Відродження. Поява нової естетики у мистецтві Ренесансу. Явище Реформації та її вплив на мистецькі процеси Європи.

Тема 7. Філософія Ф. Бекона, Р. Декарта та нові погляди на світ та людину, зміни у мистецтві Європи XVII ст.

Змістовий модуль 3. Знання як практична цінність, формування освітнього простору:

Тема 8. Феномен мистецтва у філософських концепціях І. Канта, Й.-Г. Фіхте та Ф.-В.-Й. Шеллінга.

Тема 9. Б. Спіноза та Г. Ляйбніц теорія пізнання і мистецтво.

Тема 10. Ідеї А. Шопенгауера, С К'єркегора та Ф. Ніцше. До проблеми модерного мистецтва.

Тема 11. Ідеї марксизму та їх значення для формування ідеології соцреалізму.

Тема 12. Ідеї З. Фрейда, Г. Юнга та присутність позасвідомого у мистецтві Європи.

Змістовий модуль 4. Проблеми сучасного мистецтва у контексті домінуючих ідей:

Тема 13. Філософсько-мистецький аналіз та проблеми теорії мистецтва XX – XXI ст.

Тема 14. Феноменологія, герміневтика та семіотика мистецтва.

Тема 15. Антропологія та природа мистецтва у сучасному світі.

5. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Змістовий модуль	Тема	Структура лекції	Література та джерела	Кількість год. (д.ф.н.)
1	1. Філософія, її предмет, зміст та функції у суспільстві. Завдання філософії мистецтва.	Ознайомлення з предметом та його структурою. Огляд літератури з дисципліни. Особливості формування світоглядних систем та їх значення для світосприйняття індивіда. Мистецтво як форма відображення дійсності.	Вступ до філософії [Електронний ресурс].	3
	2. Поняття мистецтва та його еволюція. Проблема людини та її світогляду у філософії та мистецтві.	Мистецтво його розвиток, історія поняття мистецтва. Межі та особливості понятійного та образного уявлення про світ. Питання образу, його форми та ідеї, що розкривалися через образну систему.	Етика та естетика/ Укладач І. Тетарчук. – К. 2020 – 316 с.	3
	3. Художнє і його особливості. Цілі мистецтва та його аудиторія. Питання інтерпретацій (Й. Зедельмаєр)	Смисл мистецтва, його призначення та мета. Завдання та функції мистецтва, ідеали та цінності, які визначають творче спрямування художника. Феномен естетичного сприйняття. Різні підходи у систематизації мистецтва.	Етика та естетика/ Укладач І. Тетарчук. – К. 2020 – 316 с.	2
	4. Філософські та мистецькі ідеї античності (погляди Сократа, Платона, Аристотеля)	Народження філософії та місце художнього у її поняттях. Сократ та ідеї Платона у оцінці мистецтва. Питання ідеального. Аристотель – форма і ідея. Питання правди та правдоподібності. Вітрувій та образність архітектури у античному світі.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Навчальний посібник –К. 2019 – 396 ст.	2
2	5. Середньовічна художня практика та ідеї патристики, схоластики (Квінт Тертулліан, Василій Великий, Григорій Богослов, Аврелій Августин, Йоан Золотоустий, Тома Аквінський). Феномен ікони.	Юдео-християнська картина світу та антропология. Віра та питання образної системи, алегорії, символу, знака. Образ як присутність та образ і зміст. Вчення східних отців церкви про образ та формування візантійського канону. Західна патристика св. Августин та сповідь. Західна вченість та формування схоластики. Тома Аквінський та питання мистецтва.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Навчальний посібник –К. 2019 – 396 ст.	2
	6. Неоплатонізм та аристотелізм у філософії та мистецтві епохи Відродження. Поява нової естетики у мистецтві Ренесансу. Явище Реформації та її вплив на мистецькі процеси Європи.	Виникнення академій та повернення Платона у дискурс мислителів Ренесансу. Ідеї А. Фічіно та їх вплив на образотворче мистецтво. Антропоцентричне мислення та його значення у формуванні композиції та образної системи. Гуманізм та протестантизм у північній Європі. Проблема образної системи у протестантському світі. Боротьба із зображенням.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Навчальний посібник –К. 2019 – 396 ст.	2
	7. Філософія Ф. Бекона, Р. Декарта та нові погляди на світ та людину, зміни у мистецтві Європи XVII ст.	Модерна філософія та нова наукова картина світу. Раціоналізм мислення та натурфілософські ідеї. Людське активне начало та універсальні наукові закони. Нові підходи у мистецькій освіті, Болонська академія та нові вимоги до миця.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Навчальний посібник –К. 2019 – 396 ст.	2

3	8. Б. Спіноза та Г. Ляйбніц теорія пізнання і мистецтво.	Етика Б. Спінози, філософські та мистецькі пошуки. Нова система природи Г. Ляйбніца та значення чуттєвого досвіду.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Навчальний посібник –К. 2019 – 396 ст.	2
	9. Феномен мистецтва у філософських концепціях І. Канта, Й.-Г. Фіхте Г-В. Гегеля, та Ф.-В.-Й. Шеллінга.	І. Кант та гносеологія людини, людина як творче начало. Категорії прекрасного та піднесеного. Фіхте та поняття творчої сутності пізнавального процесу. Мистецтво як форма пізнання та теорія Г-В. Гегеля про олюднення світу.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Навчальний посібник –К. 2019 – 396 ст.	2
	10. Ідеї А. Шопенгауера, С К'єркегора та Ф. Ніцше. До проблеми модерного мистецтва.	Справжній світ невидимих сутностей та видимий світ буття для суб'єкта. Споглядання як форма пізнання дійсності. Екзистенція, перенос акцепту із світу об'єктивних сутностей на світ людського існування. Ніцше та його теорія аполонового та діонісійського мистецтва.	Філософія мистецтва Шопенгауера [Електронний ресурс] Етика та Естетика	2
	11. Ідеї марксизму та їх значення для формування ідеології соцреалізму	Матеріалістичне обґрунтування мистецтва. Людина як категорія самосвідомості природи. Середовище як джерело творчості та підстава для пояснення твору.	Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Навчальний посібник –К. 2019 – 396 ст.	2
	12. Ідеї З. Фрейда, Г. Юнга та присутність позасвідомого у мистецтві Європи.	Поняття підсвідомого, вільні асоціації та проблема трактування сновидінь. Колективне несвідоме та поняття архетипів у вченні Г. Юнга.	Феноменологія мистецтва: перформанс як парадигма сучасної цивілізації [Електронний ресурс]	2
4	13. Філософсько-мистецький аналіз та проблеми теорії мистецтва ХХ – ХХІ ст.	Різні погляди на теорію мистецтва та проблема сучасної теорії образотворчого мистецтва. Домінуючі ідеї у вивченні мистецтва.	Никитина, И. П. Философия искусства в 2 ч. — Москва, 2019. — 231 с.	2
	14. Феноменологія, герменевтика та семіотика мистецтва.	Феномен мистецтва. Мистецтво і наслідування та розуміння знаковості у мистецтві. Мистецтво і теорія тлумачення образної системи.	Феноменологія мистецтва: перформанс як парадигма сучасної цивілізації [Електронний ресурс]	2
	15. Антропологія та природа мистецтва у сучасному світі.	Сучасний погляд на антропологію та питання причини і явища мистецтва.	Никитина, И. П. Философия искусства в 2 ч. — Москва, 2019. — 231 с.	2

6. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота виконується здобувачами в позааудиторний час і передбачає:

- опрацювання прослуханого лекційного матеріалу;
- опрацювання джерел рекомендованої літератури з дисципліни;
- вивчення окремих питань, що винесені на самостійне опрацювання.

Перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Мистецтво і сучасність. Питання сенсів та ідей у мистецтві.
2. Філософські ідеї Платона та Аристотеля. Питання ідеалу та проблема мімезису.
3. Іконоборство та обґрунтування іконовшанування, отці Сходу.
4. Г.-В. Гегель та його розуміння краси.
5. Середньовічна художня практика та ідеї патристики, схоластики. Теологія у процесі формотворення, феномен ікони.
6. Антропоцентричність та мистецтво як відображення нового погляду на світ.
7. Соцреалізм як мистецтво на службі державної ідеології.
8. Соцреалізм – проблема форми та свідомості, його місце у сучасності пострадянського простору.
9. Сучасні школи мистецтвознавства.
10. Сучасні художні практики питання осмислення.

7. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Контрольні заходи навчальної роботи визначені Положенням про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Закарпатської академії мистецтв¹.

№ п/п	Змістовний модуль	Форми контролю					
		поточний контроль		проміжний контроль		підсумковий контроль	
		д.ф.н.	з.ф.н.	д.ф.н.	з.ф.н.	д.ф.н.	з.ф.н.
1.	Філософія і мистецтво – категорії і поняття	- опитування по теоретичному лекційному матеріалу; - опитування по матеріалу, винесеному на самостійне опрацювання.	-	Контрольна робота / тестування	-	Екзамен	
2.	Християнство як чинник формування європейського мислення та початки модерного мислення	- опитування по теоретичному лекційному матеріалу; - опитування по матеріалу, винесеному на самостійне опрацювання.	-		-		
3.	Знання як практична цінність, формування освітнього простору	- опитування по теоретичному лекційному матеріалу; - опитування по матеріалу, винесеному на самостійне опрацювання.	-		-		
4.	Проблеми сучасного мистецтва у контексті домінуючих ідей	- опитування по теоретичному лекційному матеріалу; - опитування по матеріалу, винесеному на самостійне опрацювання.	-		-		

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення їх здобувача вищої освіти в освоєнні програмного матеріалу дисципліни. Поточний контроль здійснюється для здобувачів вищої освіти денної форми навчання у рамках лекційних занять і передбачає опитування з метою визначення їх рівня теоретичної підготовки.

Проміжні контролі знань здійснюється за допомогою коротких контрольних контрольних робіт.

Підсумковий контроль знань здобувачів вищої освіти проводиться після завершення усіх видів навчальної роботи з відповідних змістовних модулів. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді екзамену. Екзамен складається з тестового завдання та запитань, які можуть розкрити рівень обізнаності та глибину знань і розумінь здобувача вищої освіти.

¹ http://www.artedu.uz.ua/doc-files/navch_proc/ocin_result.pdf

8. ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Згідно Положення про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Закарпатської академії мистецтв² оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти ґрунтується на принципах систематичності, об'єктивності, прозорості та рівності вимог.

8.1. Розподіл балів, що присвоюються з дисципліни

Змістовий модуль	Ваговий коефіцієнт	Максимальна кількість балів
1. Філософія і мистецтво – категорії і поняття	0.25	25
2. Християнство як чинник формування європейського мислення та початки модерного мислення	0.25	25
3. Знання як практична цінність, формування освітнього простору	0.25	25
4. Проблеми сучасного мистецтва у контексті домінуючих ідей	0.25	25
Усього	1	100

8.2. Критерії оцінювання знань здобувача вищої освіти

Критерії оцінювання аудиторної роботи: повнота розкриття питань; логіка викладання, культура мови; емоційність та переконаність; використання літератури; уміння робити порівняння, висновки; вміння самостійно готувати матеріал; інше.

Критерії підсумкового оцінювання знань здобувача вищої освіти:

- 90-100 балів – за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в рекомендованих літературних джерелах; вміння аналізувати явами, які вивчаються, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні відомості під час виконання тестових завдань;
- 82-89 балів – за ґрунтовні знання навчального матеріалу; аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні відомості під час виконання тестових завдань;
- 74-81 балів – за міцні знання навчального матеріалу; аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні відомості під час виконання тестових завдань;

² http://www.artedu.uz.ua/doc-files/navch_proc/ocin_result.pdf.

- 64-73 балів – за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних відомостей під час виконання тестових завдань;
- 60-63 балів – за незнання значної частини навчального матеріалу, невміння застосовувати теоретичні відомості під час виконання тестових завдань;
- 00-59 балів – за незнання навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання; невміння орієнтуватися під час виконання тестових завдань; незнання основних фундаментальних положень.

Таблиця переведення підсумкової оцінки у національну шкалу

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Європейська шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Відвідування занять.

Здобувачам рекомендується відвідувати заняття, оскільки на них пояснюється теоретичний та практичний матеріал. Сам факт відвідування лекцій та практичних фіксується, але не оцінюється. Система оцінювання орієнтована на отримання оцінок за засвоєння теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а також на стимулювання активності здобувача на заняттях.

Поведінка в аудиторіях.

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах взаємоповаги.

Академічна доброчесність.

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у Положенні про академічну доброчесність у Закарпатській академії мистецтв³.

³ http://www.artedu.uz.ua/doc-files/norm_dok/pol_dobro.pdf.

10. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

10.1. Методичне забезпечення

1. Положення про організацію освітнього процесу в Закарпатській академії мистецтв (затверджене Вченою радою ЗАМ 8.10.2020, протокол №2) / http://www.artedu.uz.ua/doc-files/norm_dok/pol_org_osvit_proc.pdf
2. Положення про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Закарпатської академії мистецтв (затверджене Вченою радою ЗАМ 29.08.2016, протокол №1) / http://www.artedu.uz.ua/doc-files/navch_proc/ocin_result.pdf.
3. Положення про академічну доброчесність у Закарпатській академії мистецтв (затверджене Вченою радою ЗАМ 21.03.2019, протокол №7) / http://www.artedu.uz.ua/doc-files/norm_dok/pol_dobro.pdf.
4. Контрольні питання з дисципліни.
5. Візуалізація лекцій дисципліни.

10.2. Рекомендована базова література

1. Губерський Л. Філософія. – Харків: Фоліо, 2018 – 621 ст.
2. Етика та естетика. Для підготовки до іспитів./ Укладач І. Тетарчук. – К.: Центр навчальної літератури, 2020 – 316 с.
3. Никитина, И. П. Философия искусства в 2 ч. Часть 2 : учебник для бакалавриата и магистратуры / И. П. Никитина. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 231 с.
4. Рогозина Э. Р. Ф 561 Философия культуры и искусства: учебно-методическое пособие/Э.Р. Рогозина. – Ижевск: Издательский центр «Удмуртский университет», 2017. – 38 с.
5. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник –К.: Видавництво Центр навчальної літератури, 2019 – 396 ст.

10.3. Рекомендована допоміжна література

1. Новая философская энциклопедия: в 4 т. – М., 2000-2001.
2. Праздников Г.А. Нравственный смысл художественного творчества. – Л., 1985.
3. Спиркин А.Г. Философия: Учеб. для здобувач вищої освіти вишш. учеб. заведений. – М.: Гардарики, 2001.
4. Столович Л.Н. Красота. Добро. Истина. – М.: Республика, 1994.
5. Философия: Учеб. пособие для вузов / Отв. ред. В.П. Кохановский. – Ростов н/Д.: Феникс, 2000.
6. Эстетика: Учебное пособие / Под ред. А.А. Радугина. – М.: Центр, 1998.
7. Яковлев Е.Г. Эстетика: Учеб. пособие для студ. Вузов. – М.: Гардарики, 2002.

10.4. Інформаційні ресурси

1. Вступ до філософії [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://pidru4niki.com/1553060549010/filosofiya/germenevtika>
2. Феноменологія мистецтва: перформанс як парадигма сучасної цивілізації [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://un-sci.com/ru/2020/05/26/fenomenologiya-mistecztva-performans-yak-paradigma-suchasno%D1%97-czivilizaczi%D1%97/>
3. Карл Юнг про природу колективного несвідомого і його прояві в мистецтві [Електронний ресурс] Етика та Естетика Режим доступу: https://stud.com.ua/48654/etika_ta_estetika/karl_prirodu_kolektivnogo_nesvidomogo_yogo_pr_ojavi_mistetstvi
4. Ніцше про природу і призначення художньої творчості [Електронний ресурс] Етика та Естетика Режим доступу: https://stud.com.ua/48604/etika_ta_estetika/nitsshe_prirodu_priznachennya_hudozhnoyi_tvorchosti
5. Естетичні ідеї К'єркегора [Електронний ресурс] Етика та Естетика Режим доступу: https://stud.com.ua/48603/etika_ta_estetika/estetichni_ideyi_kyerkegora
6. Філософія мистецтва Шопенгауера [Електронний ресурс] Етика та Естетика Режим доступу: https://stud.com.ua/48602/etika_ta_estetika/filosofiya_mistetstva_shopengauera
7. Естетика Й. Фіхте [Електронний ресурс] Етика та Естетика Режим доступу: https://pidru4niki.com/15341220/etika_ta_estetika/estetika_fihte